

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Hippologiskt Examensarbete nr 401

2011

**VIKTIGA FAKTORER FÖR
SÄKERHET OCH TILLGÄNGLIGHET
VID HÄSTHANTERING UR
RULLSTOLSBURNA RYTTARES
PERSPEKTIV**

Annika Nordmark & Sofia Wisén

Flyinge

HANDLEDARE:

Handledare: Caroline Santén, Flyinge

Biträdande handledare: Sofia Folestam, Flyinge

Hippologiskt examensarbete (EX0346) omfattande 10 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på AB-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

ISSN 1402-2052

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*Viktiga faktorer för säkerhet och
tillgänglighet vid hästhantering
ur rullstolsburna ryttares perspektiv*

Annika Nordmark & Sofia Wisén

*Handledare: Caroline Santén, Flyinge.
Biträdande handledare: Sofia Folestam, Flyinge
Examinator: Lars-Erik Svensson, Flyinge*

*Examensarbete inom hippologprogrammet, Flyinge/Strömsholm/Wången 2011
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: EX0346, Nivå AB, 10 hp*

Nyckelord: Funktionshinder, rullstol, häst, stall, handikappridning

*Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
ISSN 1402-2052
Examensarbete 2011:401*

INNEHÅLL

REFERAT	4
INTRODUKTION	5
Syfte	6
Frågeställningar.....	7
Definitioner	7
MATERIAL OCH METOD	7
Anläggningarna.....	9
Intervjupersonerna	9
RESULTAT	10
Skötsel och skötselplats	10
Sadelkammare.....	11
Hästantering	12
Uppsittning.....	13
Tillgänglighet till läktare och cafeteria	13
Dörrar	14
Parkering och transportsträckor	15
DISKUSSION.....	15
Stallmiljö – skötsel och skötselplats	16
Hästantering	17
Uppsittning.....	17
Tillgänglighet till läktare och cafeteria	18
Dörrar	18
Parkering och transportsträckor	19
Slutsats	20
FÖRFATTARNAS TACK	21
REFERENSER	21
Litteratur	21
Internet	21
Personligt meddelande	22
BILAGOR.....	23

REFERAT

I Sverige finns det idag drygt en miljon människor med någon form av funktionsnedsättning, som dagligen kämpar för tillgängligheten i samhället (Bergström Ortiz, 2010). 4000 av dessa är aktiva ryttare vilket gör ridsporten till den största handikappidrotten i Sverige, detta betyder att många personer med funktionshinder vistas i stallmiljö, sköter hästar och rider (Hagberg, 2010). Två viktiga faktorer att tänka på gällande hästhantering och vid vistelse i stallmiljön är säkerhet och tillgänglighet (Wilken, 2008).

Arbetet görs utifrån en kvalitativ metod och syftar till att visa på viktiga faktorer för de rullstolsburnas vardag i stallet med tanke på säkerhet och tillgänglighet vid hästhantering och i stallmiljö. Studien har gjorts genom observationer av tre ridanläggningar samt genom intervjuer med tre ridinstruktörer som bedriver handikapplektioner och två rullstolsburna ryttare.

Arbetets frågeställningar är: Ur rullstolsburna personers perspektiv, viktiga faktorer för säkerhet och tillgänglighet i stallmiljö, vid hästhantering, vid uppsittning och i närmiljön?

Trots att ridsporten är den största handikappidrotten i Sverige så är många av ridanläggningarna inte handikappanpassade. Enligt studien har det framkommit att den viktigaste faktorn att tänka på vid en ridanläggning för funktionshindrade är säkerheten vid hantering och skötsel av hästar.

En annan viktig faktor är att anpassa ridanläggningarna till personer som sitter i rullstol. Det ska vara enkelt att ta sig runt på anläggningen på egen hand, exempelvis kunna ta sig upp på läktare och in i stallet. Trappor och tunga dörrar får inte vara ett hinder för att den rullstolsburna ska kunna vara delaktig på bästa sätt.

Slutsatsen av studien är att det finns faktorer som kan öka tillgängligheten och säkerheten i stallet och vid hästhantering för rullstolsburna personer. Vid skötsel av hästar är det viktigt att skötselplatsen är tillräckligt stor för att lätt kunna komma undan om något skulle hända. En annan viktig faktor är att närmiljön på ridanläggningen är anpassad med ett jämt, fast och halkfritt underlag.

Nyckelord: Funktionshinder, handikappridning, rullstol, häst, stall

INTRODUKTION

I Sverige finns det drygt en miljon människor med någon form av funktionsnedsättning (Hagberg, 2010). ”Funktionsnedsättning definierades som nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning uppstår till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av bestående eller övergående natur.”(Socialstyrelsen, 2010). Att konfrontera omgivningens fördomar och kämpa för tillgänglighet är något som funktionshindrade tvingas leva med dagligen (Bergström Ortiz, 2010).

1969 bildades Svenska handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska kommitté, de bildar tillsammans ett idrottsförbund som arbetar med handikappidrott. De har 18 olika idrotter i sitt program som riktar sig till personer med funktionsnedsättning. De har även samarbete med 15 olika specialidrottsförbund som i det egna förbundet bedriver handikappverksamhet (Svenska Handikappidrottsförbundet, 2010).

Ridsporten är idag den största handikappidrotten i Sverige med över 4 000 aktiva ryttare. 250 ridklubbar i Sverige bedriver handikappverksamhet, från enstaka elever som är integrerade i vanliga grupper till ridklubbar som har stor handikappverksamhet med många grupper per vecka. Stallet är en plats som ger många en aktiv, meningsfull och omväxlande fritid, där de känner sig välkomna och sedda av hästarna (Hagberg, 2010).

Kontakten med hästar ger en positiv inverkan på människan. Det förmodas att djur bidrar till att flera av de grundläggande mänskliga behoven tillfredsställs, som till exempel tillit, respekt och närhet. Dessa behov skiljer sig inte nämnvärt mycket mellan olika individer och får en person nedsatt mobilitet är behoven fortfarande desamma (Hjälpmiddelsinstitutet, 2011). Det har även framkommit att djur kan ha läkande och hälsofrämjande effekter. I och med detta har djur alltmer kommit att användas inom vård, socialt behandlingsarbete och rehabilitering. Då djur ses som naturliga terapeuter kan de på olika sätt bidra till människors psykiska, fysiska och sociala välbefinnande (Silferberg, 2009).

Hästen började användas inom vård och behandling av människor i slutet av 1950-talet. 1952 skrev den danska ryttaren Liz Hartel historia, då hon som första funktionshindrade ryttare i de olympiska spelen i Helsingfors blev olympisk silvermedaljör i dressyr. Detta inspirerade sjukgymnaster i Norden och resten av världen att låta personer med liknande funktionsnedsättningar använda hästen i sin behandling. Hästen hjälper personer att få tillbaka kontrollen över sin kropp, i och med att balans, styrka och koordination inte längre fungerade som innan (Jordbruksverket, 2008).

Hästunderstödd terapi är en direkt översättning av Equine Assisted Therapy (EAT) och kallades förr för ridterapi (Jordbruksverket, 2008). EAT inkluderar ridmoment, men även andra hästanknutna aktiviteter, till exempel att umgås med hästen i stallet (Silferberg, 2009). Hästunderstödd terapi används i stor utsträckning för personer med funktionsnedsättning. Många av dessa personer är rullstolsburna och får dagligen kämpa för sin säkerhet och bristen på tillgänglighet. ”Det är inte funktionsnedsättningen i sig som avgör om man är funktionshindrad. Det är först när möjligheten att utföra en aktivitet begränsas av funktionsnedsättningen som det blir ett hinder” (Bergström Ortiz, 2010).

Det ställs stora krav på ridanläggningar gällande säkerhet och tillgänglighet. Mycket arbete läggs idag på att öka säkerheten vid hanteringen av hästar och i stallmiljön. Bland annat arrangerade International Society for Equitation Science (ISES) den 31 juli – 2 augusti 2010, en konferens i Sverige med huvudtemat; ”*Human safety and horse welfare*”. Fokus låg på betydelsen av bra inlärning, träning och utbildning av hästen. Vid konferensen föreläste professor Jan Ladewig från Universitetet i Köpenhamn om hur viktigt det är med bra hantering och utbildning av hästen för att få en ökad säkerhet vid hästhanteringen. Många ryttare lägger ner timmar på att träna dressyr och hoppning med sina hästar varje vecka, men den dagliga hanteringen och lydnadsträningen glöms ofta bort vilket i sin tur kan leda till bristfällig säkerhet vid hästhantering, menar Ladewig (2010) i sin rapport. Han menar även att inom hanteringen av hästar och vid ridning är det viktigt att hästarna är välhanterade och lydiga för att minimera risken för olyckor.

Enligt säkerhetspolicyn som fastställdes av Svenska Ridsportförbundet 1993 är det: ”Svenska Ridsportförbundets ansvar som centralorganisation att säkerställa och utveckla säkerhets- och djurskyddsarbetet inom svensk ridsport. Ridsportförbundet har som målsättning att svensk ridsport skall karaktäriseras av gott djurskydd och hög säkerhet för de aktiva.” (Wilken, U., Gunnarsson, I. & Ronnerberg Bäckman, K, 2008). För att sprida kunskap om säkerhet på framför allt ridskolor arbetar Ridsportförbundet med att årligen anordna träffar för distriktens säkerhetsinformatörer. De tar fram nytt säkerhetsmaterial som sprids till de aktiva inom ridsporten, de följer upp olyckor som har hänt i samband med hästar samt tillsätter säkerhetsledare vid tävlingar. Tidigare undersökningar som Ridsportförbundet har genomfört visar att de två vanligaste orsakerna till olyckor i första hand är slarv och i andra hand okunskap. ”Säkerhet är snarare ett förhållnings- och arbetssätt än en fråga om skyddshjälm, tåhättor och säkerhetsstigbyglar. När de träder i funktion har olyckan redan skett.” (Ridsportförbundet, 2008).

Förutom de faktorer som nämnts ovan så finns det lagstiftning om att allmänna platser ska vara tillgängliga för alla. Publika lokaler ska vara anpassade så att personer med olika funktionsnedsättningar får tillgång till lokalerna, det gäller både inomhus och utomhusmiljö. Markbeläggningen ska vara jämn, fast och halkfri. Finns det trappor för att komma in i byggnader skall dessa utrustas med ramper eller hiss för att underlätta för personer med funktionsnedsättning. Dörrar i allmänna byggnader ska ha en fri passage på 0,80 meter när dörren är öppen i 90° (Boverket, 2011). Jordbruksverket (2011) har regler som gäller för hästarnas välmående, till exempel mått på boxar, stallgångar, ventilationer med mera som måste följas för att få ett godkänt stall. Ett krav för att få ha hästar i ett stall är att alla mått och bestämmelser följs enligt Jordbruksverkets regelverk. I ett stall ska dörrar enligt Jordbruksverket vara 1,20 meter bred för att hästar skall få transporteras därigenom (Jordbruksverket, 2011).

Syfte

Arbetet syftar till att visa på viktiga faktorer för säkerhet och tillgänglighet vid hästhantering ur rullstolsburna ryttares perspektiv.

Frågeställningar

Ur rullstolsburna ryttares perspektiv, viktiga faktorer för säkerhet och tillgänglighet:

- I stallmiljö
Hur ser en säker skötselplats ut?
- Vid hästhantering
Hur kan hanteringen av hästarna i stallet ske på ett säkert sätt?
Vilka hjälpmedel finns för att öka säkerheten och underlätta vid skötsel och hantering av hästar?
- Vid uppsittning
Vilka hjälpmedel finns vid uppsittning?
- I närmiljö
Hur ska närmiljön vara utformad så att en rullstolsburen person kan ta sig fram på säkert och tillgängligt sätt?

Definitioner

Funktionshinder betraktas inte längre som en synonym till funktionsnedsättning utan betecknar ett eget begrepp. Handikapp tas bort som uppslagsterm och termen avråds som synonym till funktionsnedsättning och funktionshinder. Socialstyrelsen definition av funktionshinder: ”en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen ... det handlar framförallt om bristande tillgänglighet i omgivningen” (Socialstyrelsen, 2010).

I detta arbete används Nationalencyklopedins definition av säkerhet. ”I allmän betydelse resultatet av åtgärder eller egenskaper som minskar sannolikheten för att oönskade händelser skall inträffa.” (Nationalencyklopedin, 2011).

Boverkets definition av tillgänglighet är ”en ökad tillgänglighet handlar om den demokratiska rätten att kunna röra sig fritt och kunna verka i samhället även för personer med funktionsnedsättning.” (Boverket, 2011).

Med närmiljö avser författarna parkering, området runt stallet samt transportsträckorna mellan parkering, stall, ridhus, kafeteria och läktare. Stallmiljö innefattar stallet där hästarna står, sadelkammare och skötselplats.

MATERIAL OCH METOD

Arbetet görs utifrån en kvalitativ metod som syftar till att visa på viktiga faktorer för de rullstolsburna ryttarnas vardag i stallet med tanke på säkerhet och tillgänglighet vid hästhantering och i stallmiljö (Hassmén, 2008). Författarna använder en explorativ metod för att kunna bidra till att upptäcka och förstå de problem som rullstolsburna ryttare stöter

på dagligen i stallet. Forskningsområdet är begränsat och i behov av nya kunskaper med avseende på rullstolsburna ryttares vardag i stallet (Kungliga tekniska högskolan, 2002).

Studien har valts att göras genom att observera anläggningar och intervjua ridinstruktörer som håller handikappsektioner samt ryttare som är rullstolsburna. Denna metod valdes för att få svar på frågeställningarna ut rullstolsburna personers perspektiv.

Valet av ridanläggningar att kontakta gjordes utifrån urvalskriterierna:

- Ridskolor som bedriver handikappverksamhet för rullstolsburna ryttare
- Placerade i Skåne

Kontakten togs genom att ett mail skickades ut till ridklubbarnas kansli på fyra stycken anläggningar. Anläggningarna valdes ut utifrån urvalskriterierna samt genom författarna till arbetets vetenskap om anläggningar som bedriver verksamhet för funktionshindrade. I mailet presenterades en kort sammanfattning av studien samt syfte, frågeställningar, material och metod. Frågan ställdes om det fanns ett intresse att delta i studien gällande viktiga faktorer för säkerhet och tillgänglighet för rullstolsburna ryttare. I mailet fanns även frågan om det fanns möjlighet att få kontakt med en ridande elev som var rullstolsburen.

Urvalskriterier för val av rullstolsburna ryttare att intervjua:

- Rullstolsburna på grund av skada
- Rider regelbundet, minst en gång varje vecka

Urvalskriteriet för val av ledare/instruktörer att intervjua:

- Dokumenterad erfarenhet och/eller genomförd handikappledarutbildning via Svenska Ridsportförbundet

Kontakten med instruktörerna och de rullstolsburna ryttarna fick författarna till arbetet genom att kontaktpersonen på anläggningarna vidarebefordrade mailet som skickats ut.

Vidare kontakt hölls via mail och telefon med intervjupersonerna där tid för besök och intervju bokades.

Innan besöken gjordes, skrevs det checklistor till observationerna (bilaga 1) och intervjuerna (bilaga 2). Där togs det upp vilka frågor som skulle ställas vid intervjuerna samt vad som skulle observeras vid observationerna. Detta gjordes för att lättare kunna studera samma faktorer på alla anläggningarna samt att ställa samma frågor till alla intervjupersonerna. Faktorerna diskuterades fram utifrån författarnas egna erfarenheter av tunga och riskfyllda moment vid hästhantering och i stallmiljö.

Vid besöken visades författarna runt på anläggningarna av en rullstolsburen ryttare eller en instruktör som hade hand om handikappverksamheten på respektive anläggning. Personerna som visade runt berättade under rundvandringen utifrån en rullstolsburen ryttares synvinkel om deras personliga syn på för- och nackdelar med anläggningen gällande tillgänglighet och säkerhet för rullstolsburna. Sedan gjordes en egen rundvandring för ytterligare observationer. Under hela observationen användes checklista nr 1 (bilaga 1). Dokumentation gjordes genom anteckningar och fotografering.

Intervjuerna gjordes med rullstolsburna personer och instruktörer enligt checklista nr 2 (bilaga 2). Intervjupersonerna på respektive anläggning intervjuades tillsammans i anslutning till observationerna. Svaren dokumenterades genom anteckningar.

Anläggningarna

Observationerna har genomförts på tre ridanläggningar i Skåne som bedriver stor handikappverksamhet. De har 30 – 60 funktionshindrade elever som rider varje vecka.

Anläggning 1 är en anläggning som är över 20 år gammal som har bedrivit ridskola sedan mitten av 1960-talet. Det är en ridklubb med ca 800 medlemmar och har ca 60 elever som är med i handikappverksamheten som har bedrivits i ca 10 år.

Anläggning 2 är en anläggning som är över 30 år gammal, den grundades på mitten av 1940-talet. Det är en ridklubb med ca 700 elever och de bedriver handikappverksamhet med ca 50 elever per vecka.

Anläggning 3 är en anläggning som är ca 15 år gammal. Ridklubben har ca 700 ridande elever per vecka och har ca 30 elever som deltar i handikappverksamheten.

Intervjupersonerna

Ryttare 1 fick vi kontakt med genom mailet som skickades till anläggning 1. Hon är en kvinna i 35-årsåldern som var med om en olycka för ca 10 år sedan. Hon blev förlamad från bröstet och nedåt och sitter sedan dess i rullstol. Hon rider regelbundet ca tre gånger i veckan på en lektionshäst som hon hyr. Hon har en assistent som hjälper henne vid skötsel och uppsittning.

På anläggning 2 gjordes inte någon elevintervju på grund av att kontaktpersonen inte tyckte det var lämpligt då eleverna har multihandikapp, vilket skulle ge kommunikationssvårigheter.

Ryttare 3 kontaktades via mail till anläggning 3. Hon är en kvinna i 35-årsåldern som blev förlamad i nedre delen av kroppen på grund av en olycka för ca 10 år sedan. Hon har en egen ponny som hon rider på regelbundet.

Instruktör 1 är en kvinna i 40-årsåldern som under många år har arbetat med handikappverksamhet och som har gått Svenska ridsportförbundets Handikappledarutbildning. Hon är ansvarig för handikappverksamheten på anläggning 1 och hjälper ryttare 1 vid hantering och skötsel av hästen samt vid uppsittning vid ridning.

Instruktör 2 är en kvinna i 40-årsåldern som är ansvarig för handikappverksamheten på anläggning 2. Hon är utbildad Hippolog med inriktning ridlärare och har gått Svenska Ridsportförbundets Handikappledarutbildning.

Instruktör 3 är en kvinna i 25-årsåldern som arbetar med handikappverksamheten på anläggning 3. Hon är utbildad Hippolog med inriktning ridlärare samt har gått Svenska Ridsportförbundets Handikappledarutbildning.

RESULTAT

Skötsel och skötselplats

Intervjuerna visar att skötseln av hästarna är ett av de moment som är svårast att få en hög säkerhetsnivå på. Att på ett snabbt och enkelt sätt komma ifrån hästen om någonting skulle hända är en svårighet som hela tiden måste tas i beaktande. Där skötsel av hästen ska ske är det ett måste att ha en skötselplats som är väl anpassad (figur 3). Platsen ska vara så bred att hästen, rullstolen och en medhjälpare får plats utan att de ska känna sig inträngda. Det ska på ett snabbt och smidigt sätt gå att komma undan från hästen om något skulle hända, menade instruktör 1 och detta påpekade även de övriga intervjupersonerna.

Figur 3. En skötselplats med bra utrymme som ger en ökad säkerhet.

På anläggning 1 var det uppbindningsplatser i stallgången som var ca 3,5 meter bred. På ena sidan var det boxar och på andra sidan spiltor med hästar och ponnyer i (figur 4). Instruktör 1 förklarar att det finns riskmoment att vara på båda sidor av hästen. Riskerna finns att hästarna i spiltorna blir arga och sparkar åt hästen som står på gången, befinner sig ryttaren då på spiltorsidan finns risken att hon blir sparkad. När hon är på motsatt sida finns en fara att hon blir klämd om hästarna i spiltorna sparkar och hästen på gången blir rädd och hoppar mot personen i rullstolen. Vid observationen upplevde författarna att det finns gott om plats framför och bakom hästen vilket är bra sett ur ett säkerhetsperspektiv.

Vid skötsel av hästen användes vanliga borstar utan några hjälpmedel. Svårigheter att nå upp på hästens rygg och kors fanns så medhjälparen fick hjälpa till med det, enligt ryttare 1.

Figur 4. En skötselplats med låg säkerhet då den är placerad med spiltor på ena sidan som ökar risken för olyckor.

På anläggning 2 var det enligt författarna smala skötselplatser, ca 2,5 meter breda (figur 1 bilaga 3), där det inte är säkert att låta en person i rullstol gå in och sköta hästen. Det var ont om utrymme både bredvid och bakom hästen. Det fanns en uppbindningsplats på stallgången vilken var bredare och hade mer utrymme bakom. Enligt instruktör 2 är det en nackdel med en spångång vilket gör att det är svårare att snabbt komma undan för en person i rullstol då spån är tungt att rulla i. Hon berättade även att de inte har några hjälpmedel för skötsel av hästarna men att man skulle kunna ha borstar som är fastsatta på pinnar för att få en förlängd arm och nå bättre.

Anläggning 3 hade tre skötselplatser som var 3,5 meter breda och 4 meter djupa vilket gör att det var gott om plats vid skötsel av hästarna (figur 3). Vid observationen upplevde författarna att det fanns bra med plats för hästen, en person i rullstol samt en medhjälpare, vilket ökade både säkerheten och tillgängligheten. Det fanns möjlighet att komma åt hela hästen vid skötseln och personen i rullstol skulle snabbt kunna komma undan om något skulle hända, enligt instruktör 3. Ryttare 3 önskade en höj och sänkbar ramp vid skötselplatsen för att öka tillgängligheten. Hon skulle då komma åt att sköta hela hästen och även kunna sadla och tränas själv.

Sadelkammare

I de flesta stall var utrymmet i sadelkammaren begränsat och resultatet blev då att sadlar, trän och övrig utrustning hängde högt upp på väggarna för att utnyttja utrymmet

maximalt. Svårigheten för personer i rullstol blev då att nå all utrustning. Enligt ryttare 1 är den optimala höjden för sadel- och tränshängare och andra förvaringsmöjligheter i personens brösthöjd. Det blir då lättare att nå och lyfta ner utrustningen med bra kraft.

På anläggning 1 var sadelkammaren liten och för att komma in där var man tvungen att ta sig upp på ett betongtrappsteg som var ca 15 cm högt (figur 12, bilaga 3), vilket är omöjligt med rullstol, betonar ryttare 1.

På anläggning 2 var utrymmet i sadelkammaren bra, det var ett bra svängrum mitt på golvet. Sadelhängarna hängde dock högt upp på väggarna så det fanns svårigheter att ta ner sadeln själv när man sitter i rullstol, observerade författarna.

Anläggning 3 hade flera sadelkammare som var relativt små, men det fanns utrymme att köra in med rullstol i alla. Det observerades att sadelhängarna var uppsatta på varierad höjd och de som satt längst ner var i knähöjd med ryttare 3 så det gav en god tillgänglighet (figur 5, bilaga 5). Träns och borstar fanns också i en bra höjd så att det var lätt att nå.

Hästhantering

Enligt alla intervjupersoner är hanteringen av hästarna ett av de områden som är svårast att uppnå en bra säkerhet med. Det är mycket svårt för en person i rullstol att leda en häst på ett säkert sätt (figur 6). För det första sitter personerna i en mycket utsatt höjd vilket ökar olycksrisken om hästen skulle springa iväg och sparka. För det andra har en person i rullstol inte någon möjlighet att hålla emot hästen om den skulle springa iväg. Risken är stor att rullstolen dras omkull och personen som sitter i rullstolen skadas, vilket alla intervjupersoner poängterade. Den dagliga hanteringen av hästarna, till exempel att ta in och ut hästar från hagen, leda hästarna till skötselplatsen och så vidare, var det inte någon av intervjupersonerna som rekommenderar en rullstolsburen person att göra. De tyckte att den skötseln och hanteringen skall lämnas över till personalen i stallet då säkerheten är svår att påverka.

Figur 6. Risken är stor att en person som sitter i rullstol dras omkull om hästen drar iväg.

Uppsittning

För att öka tillgängligheten och säkerheten vid uppsittning på hästen användes på alla anläggningar en ramp (figur 7, bilaga 3) och en lift (figur 8 och 9, bilaga 3). En förutsättning för att personer som sitter i rullstol ska kunna ta sig upp på hästryggen är att använda hjälpmedel så som ramp och lift, förklarar ryttare 1 och det framkom även vid de andra intervjuerna. Alternativet hade varit att personerna skulle lyftas upp av medhjälpare på hästryggen, men det är ofta både svårt och tungt menade instruktör 1. Vid uppsittning sitter ryttaren i en sele som är fastsatt med fyra stycken lyftöglor runt två pinnar (figur 8, bilaga 3) på en liftarm på liften, förklarade ryttare 3. Ryttaren lyfts upp så att den kommer uppifrån och ner på hästen, detta är ett moment som måste tränas mycket för att hästarna skall vänja sig, berättade instruktör 1. Ett annat moment som är riskabelt är när ryttaren sitter på hästen och ska kopplas loss från selen och liftarmen. Skulle hästen i detta moment bli skrämmd eller gå iväg så finns risken att selen inte har kommit loss från liftarmen och då kan olyckan vara ett faktum, påpekade ryttare 3.

Figur 9. Uppsittning med hjälp av lift.

Tillgänglighet till läktare och cafeteria

För att få tillgång till läktare och cafeteria är ramper (figur 10, bilaga 3) och hissar ett måste då dessa ofta ligger på andra våningen. Det enda alternativet om de hjälpmedlen inte finns att tillgå är att personerna måste få hjälp att lyftas dit, vilket inte uppskattades då varje person vill kunna klara sig själv så långt det går, enligt ryttare 1.

På anläggning 1 fanns det en hiss från entrén i ridhuset upp till cafeterian där det var utsikt över båda ridhusen. Det fanns dock inte någon ramp ut till läktaren. För att ta sig dit så måste man passera trappor. Vill en rullstolsburen person sitta på läktaren för att ta del av vad till exempel en tränare säger så måste hon lyftas dit med handkraft, menade ryttare 1.

På anläggning 2 fanns det en ramp upp till läktaren och cafeterian som var uppdelad i tre nivåer med ett viloplan mellan nivåerna. För att komma till rampen krävdes det att personen fick ta sig bakvägen utomhus in i ridhuset (figur 13, bilaga 3). Dessutom behövdes det hjälp att öppna dörren då den bara gick att öppna inifrån.

Anläggning 3 hade en direktanslutning från huvudentrén in till cafeterian där det inte var några trösklar och hinder i vägen. Läktaren var på samma nivå som cafeterian så det var lätt att ta sig dit genom en vanlig dörr. När man sitter i rullstol så kommer man ofta i samma höjd som räcket runt läktare vilket hindrar synfältet att se ner på ridbanan, menade ryttare 3. På anläggning 3 hade de åtgärdat det genom att på ett område kapa av översta pinnen på staketet så att det ökar synfältet.

Dörrar

De flesta dörrarna i stallen var dörrar som får öppnas med egen handkraft och var ofta tunga att öppna. Önskemålet var att det skall finnas automatiska dörröppnare (figur 15, bilaga 3) på dörrarna i stallen och runt om på anläggningen, delger ryttare 3.

Vid observationen framkom det att dörrarna på anläggning 1 öppnades med handkraft vilket var tungt då dörrarna var stora och otympliga. Dörren in i sadelkammaren var smal och för att nå dörren var man tvungen att ta sig upp för ett högt cementblock, vilket är omöjligt med rullstol enligt ryttare 1 (figur 12). Entrédörren till kontorsutrymmet och för att komma till hissen till cafeterian var utrustad med en dörröppnare. Dörrarna in i ridhusen var inte utrustade med dörröppnare utan fick öppnas med handkraft.

Figur 12. Vid ingången till sadelkammaren fanns en hög cementtröskel som hindrar rullstolsburna personer att på ett lätt sätt ta sig in genom dörren.

På anläggning 2 var entrédörren till kontorsdelen utrustad med dörröppnare. Det gick att ta sig inomhus direkt från entrén in till stallet. Vid observationen noterades att dörrarna från kontorsdelen ut till stallet inte var utrustade med dörröppnare. Gången till dörren var smal (figur 11, bilaga 3) vilket gör att det blir svårt att öppna dörren för en rullstolsburen person, enligt instruktör 2.

Anläggning 3 hade många dörrar att passera och på det plan där cafeteria, läktare och kontor fanns var de flesta dörrar utrustade med dörröppnare (figur 15, bilaga 3). Ryttare 3 berättade om dörrar som inte var utrustade med dörröppnare som krävde att de öppnades med handkraft. ”Det handlar om att lära sig en viss teknik för att öppna dörrar”, säger ryttare 3. Det går bra så länge det är vanliga dörrar som är relativt lätta med små trösklar, men är det tunga branddörrar och stora trösklar så blir det svårare. Dörrarna ut på läktaren var inte utrustade med dörröppnare men de var relativt lätta att öppna. När personer tar hissen från ovanvåningen ner till bottenvåningen för att komma ut till ridhusen, måste de passera två tunga branddörrar. Dessa branddörrar får inte utrustas med dörröppnare på grund av säkerhetsskäl enligt ryttare 3, så det gäller att träna på den tekniken berättade hon.

Parkering och transportsträckor

Att underlaget i närmiljön är anpassat på ett bra sätt är en förutsättning för att en person i rullstol skall kunna vistas och transportera sig enkelt på anläggningen. Det önskvärda materialet på parkering, gårdsplaner och transportsträckorna mellan stallar och ridhus är asfalt (figur 16) eller stora plattor, enligt samtliga intervjupersoner. En hård grusplan fungerar även bra när det är torrt och fint ute, men det blir svårt att ta sig fram när det är regnigt och lerigt. På anläggning 1 och 3 var hela området runt stallarna och ridhusen asfalterat. På anläggning 3 var även parkeringen asfalterad men på anläggning 1 var parkeringen en hård grusplan. Anläggning 2 hade ett hårt grusbelagt område runt stallar och ridhus samt på parkeringen. Det fungerade bra när det är torrt ute, men kan bli lite tungt vid regn förklarade instruktör 2.

DISKUSSION

Trots att det är många i Sverige idag som har någon form av funktionsnedsättning, är det långt kvar tills samhället är tillgängligt för alla. För personer som sitter i rullstol blir det extra tydligt när det brister i tillgängligheten, exempelvis om det är en hög tröskel in i stallet eller bara är trappor in till en affär. Då går det inte att komma in på egen hand, vilket kan kännas kränkande. De flesta människor vill troligtvis så långt det går klara sig själva, oavsett om man har ett funktionshinder eller ej, upplever författarna till arbetet. Det är bra att det finns regler som gör att tillgängligheten ska bli större för personer med funktionshinder. Men följs lagarna upp så att samhället verkligen blir mer tillgängligt för alla?

Svensk lag ställer stora krav på tillgängligheten för personer med nedsatt rörelseförmåga. Trots det är stora delar av samhället otillgängligt för personer som exempelvis är

rullstolsburna. Publika lokaler som till exempel idrottsarenor, biografier och teatrar ska vara anpassade så att alla har möjlighet att vara delaktiga. Enligt svensk lag behöver inte hela anläggningen vara anpassad, men personer med rörelsehinder ska till exempel ha tillgång till en del av läktaren (Boverket, 2011). På en av anläggningarna hade de tagit bort den översta pinnen på räcket som var runt läktaren (figur 18, bilaga 3), vilket gjorde att personer i rullstol kunde se ridbanan utan att de behövde huka sig. Detta är ett steg i rätt riktning för ökad tillgängligheten, men också ett alternativ på redan befintliga anläggningar. När det byggs nya anläggningar bör anpassning ske för personer med funktionshinder så att de har tillgång till samtliga utrymmen.

Stallmiljö – skötsel och skötselplats

Stallmiljön ska i första hand vara anpassad för hästarnas välbefinnande och säkerhet. Alla mått ska vara rätt på boxar, dörrar och stallgångar, ventilationen skall vara korrekt samt att foder och lagringsutrymmen skall vara bra. Genom att det finns konkreta regler sätts hästarna i första hand. Nästa steg i ett stall är att det är anpassat för de människor som arbetar och befinner sig i stallet (Boverket, 2011). Det ska vara anpassat så att alla människor har tillgång till stallet och kan röra sig fritt med god säkerhet.

Vid observationen iaktogs det att det fanns stora risker med skötselplatserna på anläggningarna då man på en relativt litet utrymme (figur 1, 2 och 3, bilaga 3) ska få plats med en häst, en ryttare i rullstol och en medhjälpare. Om hästen skulle bli rädd eller orolig är det svårt för en person i rullstol att snabbt ta sig undan från hästen. Ett alternativ för att minska risken för olyckor och öka tillgängligheten är att bygga en upphöjd ramp runt skötselplatsen. Ryttaren skulle då komma upp i en höjd som gör att hon har tillgång till hela hästen förutom benen. Det skulle underlätta vid borstning, sadling och tränsning. När personen kommer upp i den här höjden så kommer hon upp från den utsatta sparkhöjden och säkerhetsnivån höjs vid skötseln av hästarna. Det är viktigt att det är en hög kant på rampen så att risken att komma utanför kanten och falla ner mot hästen minskar. Ytterligare ett alternativ är att ha en höj och sänkbar ramp så att tillgängligheten ökar ytterligare. Rampen kan då vara i marknivå när ryttaren ska borsta benen och sätta på skydd och sedan höjas vid borstning av kroppen och vid sadling och tränsning.

Ur ett hästperspektiv är det viktigt att hästarna gradvis vänjs vid nya saker. Byggs en fast eller höj och sänkbar ramp runt skötselplatsen är det viktigt att först vänja hästen vid den nya rampen så att den känner sig trygg med den. Hästen får sedan successivt vänjas vid rullstolen i den högre nivån som personen kommer upp i jämfört med vad hästen är van vid sedan tidigare. Det är viktigt att se till både hästen och ryttarens säkerhet vid all hantering och skötsel. Det är viktigt att alltid tänka på konstruktionen av nya saker som skall vara runt hästar så att skaderisken minskar. Risken med en höj och sänkbar ramp är att hästarna sparkar och fastnar med ett ben uppe på rampen, vilket måste tas i beaktande vid byggnation.

För en person som sitter i rullstol är räckvidden med sina armar begränsad. För att öka tillgängligheten vid skötsel så skulle det vara en fördel att ha redskap som kan kortas och längas. För att underlätta vid borstning av hästarna går det att utveckla borstar med ett teleskopskaft på för att nå bättre. Det kan vara ett bra hjälpmedel både för att nå att borsta

på hästens rygg och hals samt på hästens ben. Har personerna mindre kraft i sina händer går det även att utveckla en handske med kardborre på och ha borstar utrustade med kardborre så att personen kan borsta utan att behöva hålla hårt i borsten.

Hästhantering

Hästhantering för personer som sitter i rullstol är ett svårt kapitel. Hästarna är stora och starka och kan med bara en liten knuff eller en lätt spark skada oss människor svårt. Rullstolsburna personer sitter i en utsatt höjd om en häst skulle sparka eller hoppa åt sidan (figur 6, bilaga 3). Enligt ryttare 1 har en rullstolsburen person svårt att hålla emot om hästen skulle gå iväg eller bli rädd för något om ryttaren skulle leda hästen. Riskerna finns att rullstolen dras omkull och personen blir skadad.

Att öka säkerheten vid hästhantering är svårt. Leda en häst från boxen till skötselplatsen för en rullstolsburen ryttare innebär en stor säkerhetsrisk. För att öka tillgängligheten vid hanteringen och när hästen ska ledas till skötselplatsen skulle det gå att bygga en gång där hästen går lös och föses fram till uppbindningsplatsen. Vid skötselplatsen skulle det utvecklas ett bra system som på ett bra sätt kan ordna fastsättningen av hästen. Det är ett alternativ om den rullstolsburna ryttaren vill klara av de flesta momenten själv. För övrigt tror vi att det kan vara svårt att uppnå en god säkerhet just när man leder hästarna som rullstolsburna ryttare, då det även finns stora risker för personer utan funktionshinder. Så för att vara rädd om sig själv som rullstolsburen så upplever vi att det är bättre att låta personal och medhjälpare leda sin häst istället för att utsätta sig för de risker som finns vid ledning av en häst. Betydelsen av en erfaren medhjälpare upplever vi är stor. Att som rullstolsburen person ha en kunnig medhjälpare både inom hästar och ridning för funktionshindrade borde ge en ökad trygghet och säkerhet.

Svenska ridsportförbundet utbildar kontinuerligt handikappledare i olika steg. Dessa ska sedan kunna hjälpa till och driva verksamhet för funktionshindrade. Det är en bra utbildning för de som är verksamma inom till exempel ridskola och som vill vara delaktiga i verksamheten för funktionshindrade. En annan aspekt skulle kunna vara att arrangera en grundutbildning för personliga assistenter som arbetar med personer som sitter i rullstol och som befinner sig i stallet. Detta för att öka kunskapen hos assistenterna samt att minska arbetsbördan på ridanläggningarna som bedriver verksamhet för funktionshindrade.

Uppsittning

På de flesta liftar fästs selens lyftöglor i särskilda krokar på liftarmen (figur 8, bilaga 3). Det betyder att när ryttaren sitter på hästen ska denne snabbt kunna koppla loss dessa öglor, dock kan det ibland ta lite tid och då kan olyckan vara ett faktum. För att öka säkerheten vid användning av lift vid uppsittning skulle det gå att utveckla en form av snabbspännen mellan selen som ryttaren sitter i och liftarmen. Det skulle då gå snabbt och enkelt att koppla loss ryttaren från liften och då kan risken att en olycka ska ske i samband med uppsittningen minimeras.

En annan viktig faktor som framkom under samtliga intervjuer gällande säkerheten vid uppsittning är att ha trygga och stabila hästar samt erfarna medhjälpare. Hästarna måste klara av att det kommer någon uppifrån med en lift och sätter sig på dem. Klarar de inte av det momentet är risken stor att det händer en olycka och man kan då inte använda dessa hästar till just detta moment. Att hitta hästar som går med på att en ryttare använder en lift för att komma upp kan säkert vara lite knepigt ibland. Vi tror det kan vara lättare att använda hästar som är vana vid att det händer saker runt omkring dem, exempelvis en häst som används till voltige. Den hästen är van vid att det händer mycket på ryggen och är även van vid att vara inspänd med inspänningstyglar, som vissa av ryttarna ibland behöver ha som hjälpmedel när de rider.

Tillgänglighet till läktare och cafeteria

En stor del av den dagliga verksamheten på en ridskola eller i ett stall är den sociala samvaron som ryttare och instruktörer har. En samlingsplats för detta är cafeteria och läktare där många samlas för att dricka en kopp kaffe efter lektionen eller läsa hästtidningar. De flesta cafeterior och läktare ligger på andra våningen och har ofta trappor dit. Det gör att den sociala samvaron blir lidande för de rullstolsburna ryttarna som inte kan ta sig dit. Att bygga ramper och hissar ser vi som en självklarhet för att tillfredsställa alla ridskolans medlemmar och elever. Det är en viktig aspekt även för elevers föräldrar som kanske har barnvagnar med sig eller för äldre människor som kommer med rullator.

Dörrar

För att öka tillgängligheten är det viktigt att inte ha några trösklar vid dörrarna och att använda automatisk dörröppnare på dessa (figur 15, bilaga 3). Många dörrar i stall är tunga även för de som inte sitter i rullstol, till exempel en stor branddörr. Vissa branddörrar kan utrustas med automatisk stängning när brandalarmet går, medan det på andra branddörrar går det att montera en automatisk dörröppnare. Men här är det viktigt att titta på vad dörren har för funktion och vad reglerna säger. En annan möjlighet enligt ryttare 3 är att utrusta branddörren med en dörrklocka som personer kan ringa på om de behöver hjälp.

Vanliga stalldörrar däremot anser vi kan utrustas med dörröppnare, sett ur två synvinklar; som rullstolsburen så underlättar det betydligt att ha en dörröppnare då det krävs en viss teknik för att öppna en dörr. För det andra är det bra för alla som leder sin häst in och ut genom dörren då detta i sig är ett riskmoment. Om den som leder en häst ska öppna en dörr och det till exempel blåser mycket ute, finns risken att dörren smäller upp och hästen blir rädd. Detta kan leda till en olycka. Om det istället hade funnits dörröppnare på dörren, hade ryttaren kunnat koncentrera sig på hästen medan den automatiska dörröppnaren hanterar dörren. Detta skulle öka både säkerheten och tillgängligheten i alla stall.

Parkering och transportsträckor

De saker som poängteras vid observationerna och intervjuerna är att tillgängligheten i närmiljön är viktig då man på ett lätt och säkert sätt skall kunna ta sig till och från stallen och ridhusen. Områdena runt stallet och på parkeringar uppfattar intervjupersonerna ska vara asfalterade så att det är lätt att köra en rullstol eller barnvagn (figur 16, bilaga 3). Asfalt är ett bra material då det ger en plan och fast yta. Nackdelen med asfalt kan vara att det blir halt, vilket kan göra att hästarna halkar och det kan därmed vara en olycksrisk. Vid nybyggnation av en anläggning eller ombyggnation av närmiljön är det viktigt att tänka på asfaltens sammansättning och egenskaper. Det är bra att så långt det går undvika stora nivåskillnader i närmiljön. Skulle detta ändå vara ett problem är ett förslag att antingen minska nivåskillnaden med hjälp av naturligt material, till exempel grus och asfalt. Eller att bygga en ramp med lite lutning på så att rullstolsburna personer lätt kan transportera sig med hjälp av den.

Vid transporter utomhus ska det i största möjliga mån finnas skilda vägar för människor och hästar så att det på så sätt ökar säkerheten. Finns det skilda vägar för hästar och människor så kan det vara en bra idé att ha olika material på de olika vägarna. Då går det att anpassa underlaget så att det uppfyller hästarnas respektive människornas önskemål och krav. Hästarna kan få ett plant och halkfritt material medan människorna får ett plant och lättframkomligt material.

Sedan 2008 säger lagen att alla nybyggnationer måste anpassas och göras tillgängliga för alla (Boverket, 2011). Det är bra att det bli lagstiftat, men tråkigt att det inte är fler tar det som en självklarhet att byggnader etc. ska vara tillgängliga för alla. Ett exempel är ett ridhus som byggdes för ett par år sedan. Ridhuset är ljust och luftigt, har bra läktare och automatiska portöppnare. Men det går inte som rullstolsburen att ta sig in då det är trappor upp till läktaren. Om personen ifråga hade kommit in, så skulle det inte gå att se så mycket av aktiviteterna i ridhuset, eftersom sargkanten på läktaren är för hög.

Om sargkanten är så hög att en person i rullstol inte kan se över kanten så finns det några lätta sätt att lösa det problemet på. Det går att bland annat bygga ett upphöjt trädäck på golvet som gör att barn, korta personer och rullstolsburna personer kan sitta där och samtidigt se bra ut över ridhuset. Är det ett staket runt läktaren går det att göra som på en av de observerade anläggningarna kapa av översta räcket så att synfältet blir större (figur 18, bilaga 3). Det är viktigt att tänka på att inte bryter mot någon lag gällande höjden på staketet. Det skulle även gå att ha ett staket med rutmönstrat nät som skydd eller plexiglas. Det ger ett ökat synfält och inte några breda rör som hindrar synfältet som till exempel ett staket med liggande rör gör.

Om vi skulle göra om studien skulle vi använda oss av fler bakgrundsfrågor i intervjuerna till instruktörerna, till exempel utbildning och hur lång erfarenhet de har inom ämnet osv. Det upplever författarna som en viktig del då det kan skilja mellan olika intervjupersoner hur de upplever olika situationer och miljöer beroende på utbildning och erfarenhet. Dessa frågor om utbildning och erfarenhet fick vi svar på under intervjuerna, men vi skulle haft med dem som bakgrundsfrågor i checklistan 2 för intervjuerna. Att besöka fler anläggningar och intervjua fler personer är bra för att få mer material och spridning.

Det skulle vara ett alternativ att ha en och samma rullstolsburna ryttare som följer med till alla anläggningar och tillsammans med författarna tittar på tillgänglighet och säkerhet vid hästhantering och i stallmiljön. Personen skulle då vara objektiv och se på anläggningarna med nya ögon.

För vidare studier skulle det vara intressant att utveckla en höj och sänkbar ramp till en skötselplats. Vidare skulle man kunna arbeta fram en handbok där det finns konkreta tips och idéer för en handikappanpassad ridanläggning. Denna handbok skulle man använda vid nybyggnationer av ridanläggningar samt vid handikappanpassning av redan befintliga anläggningar.

Slutsats

Efter intervjuer och observationer i den här studien har det framkommit ett antal faktorer som kan öka tillgängligheten och säkerheten i stallet för personer som är rullstolsburna. Med välhanterade och trygga hästar, samt erfarna medhjälpare ökar säkerheten vid hantering och ridning. För att få en ökad säkerhet vid hanteringen av hästar gäller det att vara vaksam och ha tillräckligt stor skötselplats för att lätt kunna komma undan om något skulle hända. En medhjälpare som kan hjälpa till när det behövs, exempelvis ta in hästen ifrån hagen är en förutsättning. Att leda hästen är ett moment som inte rekommenderas. Vid uppsittning används en lift som ger en ökad tillgänglighet till ridning, men den skulle behöva utvecklas för att ge en ökad säkerhet.

Att närmiljön på anläggningen är anpassad med jämt, fast och halkfritt underlag är viktigt, så att en rullstolsburen person kan ta sig fram på anläggningen, exempelvis ifrån parkeringen till stallet. Där det finns trappor går det att montera en ramp eller en hiss för att öka tillgängligheten.

Dörrar kan utrustas med automatiska dörröppnare och trösklar kan tas bort. Vidare kan sadlar och övrig utrustning anpassas till en bra höjd för en rullstolsburen ryttare.

Genom den här studien har vi kommit fram till sju faktorer som är viktiga för rullstolsburna ryttare som befinner sig i stallmiljö samt för ridning.

Viktiga faktorer:

- Säkerheten vid hantering och skötsel av hästar
- Anpassad stall- och närmiljö
- Säkerheten vid uppsittning
- Utmana inte ödet, ta hjälp av en medhjälpare
- Anpassad skötselplats för ökad tillgänglighet till hästen
- Tillgängligheten till cafeteria och läktare
- Tillgänglighet till utrustningen

FÖRFATTARNAS TACK

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår inspirerande och motiverande handledare som alltid har ställt upp med en positiv inställning. Vidare vill vi tacka våra intervjupersoner som gjorde den här studien möjlig att genomföra. Vi vill även tacka alla personer runt oss som har stöttat och ställt upp under arbetets gång.

Sist men inte minst vill vi tacka våra mammor för deras stora stöd.

REFERENSER

Litteratur

Bergström Ortiz, J. 2010. *Låt alla växa* Stockholm: SISU Idrottsböcker – idrottens förlag.

Hassmén, N & Hassmén, P. 2008. *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU Idrottsböcker – idrottens förlag.

Jordbruksverket. 2008. *Hästanknuten behandlingsinriktad verksamhet, kvalitetskriterier för utövare och verksamheter*. Skara. SLU, IRT, Agroväst.

Silferberg, G. 2009. *Hästens och hundens roll i rehabilitering och förebyggande hälsoarbete*. Stockholm: Institutionen för vårdvetenskap, Ersta Sköndal högskola.

Svenska Ridsportförbundet. 2008. *Hästanknuten verksamhet för personer med funktionshinder – Ett projekt för nationell samverkan*. Svenska Ridsportförbundets Ridskole – och Utbildningssektions Handikappkommitté

Wilken, U., Gunnarsson, I. & Ronnerberg Bäckman, K. 2008. *Säker med häst*. Svenska Ridsportförbundet

Internet

Boverket. Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende. *Tillgänglighet*. www.boverket.se (Hämtad: 2011-02-06)

Hjälpmiddelsinstitutet. *Mänskliga behov*. http://www.hi.se/global/Dokument/Utvecklingsmedel/livscykelboende_rapport_del3.pdf (Hämtad: 2011-03-28)

Jordbruksverket. *Hästar*. <http://www.jordbruksverket.se/annesomraden/djur/hastar.4.389b567011d9aa1eeab80008.htmlb> (Hämtad: 2011-03-10)

Kungliga tekniska högskolan. *Perspektiv på kunskap*. <http://www.nada.kth.se/kurser/kth/2D5339/oldversions/fall2002/F2.pdf> (Hämtad: 2011-05-21)

Ladewig, J. 2010. *Horse welfare and human safety: Importance of learning, training and education*. Equitation Science

http://www.equitation-science.com/Documents/ISES2010_Proceedings.pdf

(Hämtad 2010-12-10)

Nationalencyklopedin. *Säkerhet*. www.ne.se/sok/sakerhet?type=NE

(Hämtad 2011-01-03)

Socialstyrelsen. *Funktionsnedsättning och Funktionshinder, användning av begreppen*. 2010.

http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/funktionsnedsattningochfunktio#anchor_2

(Hämtad: 2010-12-10)

Svenska Handikappidrottsförbundet. *Om förbundet*.

<http://www.shif.se/templates/Page.aspx?id=25&epslanguage=sv>

(Hämtad: 2011-01-07)

Personligt meddelande

Tidigare handikappkonsulent H. Hagberg. 2010. Svenska Ridsportförbundet.

BILAGOR

Bilaga 1

Checklista nr. 1:

Observation anläggningar

Vad ska observeras?

Hur ser tillgängligheten och säkerheten ut i stallet ur en rullstolsburens perspektiv?

- Trösklar
- Dörrar - öppna/stäng, höjd, bredd, dörröppnare
- Sadelhängare, tränshängare - höjder
- Borstar
- Gången – bredd, material

Hur kan hanteringen av hästarna i stallet ske på ett säkert sätt?

- Skötselplats – storlek, ramper för att nå överallt
- Transport till och från boxen

Vilka hjälpmedel finns för att öka säkerheten och underlätta vid skötsel och hantering av hästar?

- Titta på olika hjälpmedel

Vilka hjälpmedel finns vid uppsittning?

- Titta på olika hjälpmedel

Hur ser en säker skötselplats ut?

- Uppbindning
- Storlek
- Underlag
- Möjlighet att komma bort från hästen snabbt

Hur ska närmiljön vara utformad så att en rullstolsburen person kan ta sig fram på säkert och smidigt sätt?

- Material på transportsträckorna
- Material på parkering
- Transportsträckor mellan parkering och stall och stall till ridhus
- Tillgänglighet till läktare och cafeteria

Bilaga 2

Checklista nr 2

Intervju av ryttare och instruktörer

Vilka svårigheter stöter du på i stallet gällande tillgänglighet och säkerhet?

Går det att hantera en häst på ett säkert sätt?

Hur hanterar du din häst på ett säkert sätt?

Vilka hjälpmedel använder du?

Vad anser du är en säker skötselplats?

Transporten från parkering till stallet, stallet till ridhuset; vilket underlag ger en god tillgänglighet?

Hur kan man öka tillgängligheten i stallet gällande t ex. Sadelhängare, tränshängare.

Bilaga 3

Figur 1. En smal skötselplats som inte rekommenderas att använda för rullstolsburna personer (Foto: S. Wisén).

Figur 2. En bred skötselplats som ökar säkerheten och tillgängligheten vid skötsel av hästar (Foto: S. Wisén).

Figur 3. En bred skötselplats som ökar säkerheten och tillgängligheten vid skötsel av hästar (Foto: S. Wisén).

Figur 4. En skötselplats med stor olycksrisk då det är spiltor med hästar på ena sidan (Foto: S. Wisén).

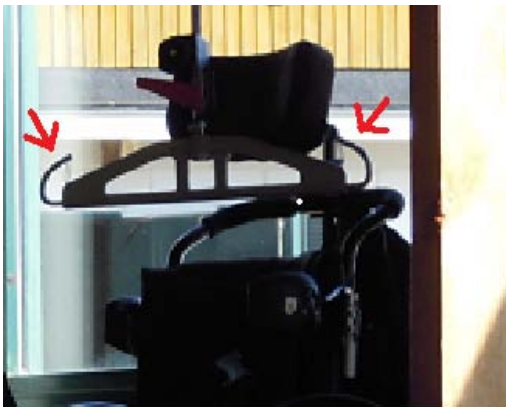
Figur 5. Sadel- och tränshängare i anpassade höjder (Foto: S. Wisén).

Figur 6. Risken är stor att en person som sitter i rullstol dras omkull om hästen drar iväg (Foto: S. Wisén).

Figur 7. En utfällbar ramp som används som hjälpmedel vid uppsittning. Går att fälla in i väggen när den inte används (Foto: S. Wisén).

Figur 8. Selen som ryttaren sitter i vid uppsittning fästs med fyra öglor på de två pinnarna (se pilar) på liftarmen, vilket ger en ökad olycksrisk då selen ska kopplas bort (Foto: S. Wisén).

Figur 9. Uppsittning med hjälp av lift (Foto: S. Wisén).

Figur 10. En ramp underlättar för att komma upp till läktaren, här visas en ramp i tre etapper med ett viloplan mellan varje etapp (Foto: S.Wisén).

Figur 11. En smal gång som minskar tillgängligheten för rullstolsburna personer (Foto: S.Wisén).

Figur 12. Vid ingången till sadelkammaren fanns en hög cementtröskel som hindrar rullstolsburna personer att på ett lätt sätt ta sig in genom dörren (Foto: S. Wisén).

Figur 13. Ett enkelt avhjälp hinder som ger en ökad tillgänglighet (Foto: S. Wisén).

Figur 14. För läktare och cafeteria skall vara tillgängligt för rullstolsburna personer är det ett måste med en ramp istället för trappor (Foto: S. Wisén).

Figur 15. Dörröppnare är ett bra hjälpmedel på många olika sorters dörrar (Foto: S. Wisén).

Figur 16. Ett jämt och fast underlag är en förutsättning för att rullstolsburna personer lätt ska kunna ta sig fram (Foto: S. Wisén).

Figur 17. Handikapptoalett och hiss är två hjälpmedel som ska finnas på alla ridanläggningar för att öka tillgängligheten (Foto: S. Wisén).

Figur 18. Att kapa av översta räcket ger ett ökat synfält ut över ridbanan (Foto: S. Wisén).

DISTRIBUTION:

Sveriges Lantbruksuniversitet

Hippologenheten

Box 7046 750 07 UPPSALA

Tel: 018-67 21 43

Fax: 018-67 21 99

Swedish University of Agricultural Sciences

Department of Equine Studies

Box 7046 750 07 UPPSALA

Tel: +46-18 67 21 43

Fax: +46-18 67 21 99
